

Rentmeesterschap

tussen boeren en

Sinds het begin van het nieuwe collegejaar kunnen gevorderde bachelor- en masterstudenten geschiedenis archiefervaring opdoen in de collecties van het KDC dankzij de Van Laarhoven-Schröder-onderzoekstage. De naam van deze stageplaats verwijst naar de Nijmeegse historicus Jan van Laarhoven (1926-1995), die generaties historici heeft opgeleid en een van de grondleggers van het KDC was, en zijn vrouw Will van Laarhoven-Schröder. De projecten van de studenten leveren een belangrijke bijdrage aan het academisch onderzoek.

Tekst: Beau Thomas, Marij Leenders | **Foto's:** collectie KDC

In het najaar van 2019 liep bachelor-studente Beau Thomas drie maanden stage bij het KDC. Ze wilde daarmee ervaring opdoen in het professionele onderzoeksveld en zelfvertrouwen kweken om als historica aan de slag te gaan. Ter voorbereiding op het schrijven van haar bachelorwerkstuk ging ze zelf met bronmateriaal aan de slag. Zij dook in de archieven van de Norbertijnen Gerlacus van den Elsen en Hendrik Roes; de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond en zijn weekbladen, archieven van landbouwwinterscholen in Boxtel en de gebruikte schoolboeken in het landbouwonderwijs.

***'Rentmeesterschap'
werd opgevat als de
verplichting om
de woeste gronden in
cultuur te brengen.***

Daarbuiten doorzocht ze de archieven van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Heidemij. Ze waardeerde het enorm dat dit plaats vond in een gezellige omgeving met veel deskundigen over het archiefmateriaal, die graag bereid waren om haar verder te helpen als ze vastliep. Op deze leuke werkplek ontdekte ze wat het betekent om als een professioneel historicus te werk te gaan.

Beau's project staat aan de wieg van het onderzoek van dr. Marij Leenders van de leerstoelgroep Politieke Geschiedenis aan de Radboud Universiteit naar harmonie en conflict tussen boerenorganisaties

*"Every swing of the axes
as a prayer to God"*

natuurbeschermers

en natuurbeschermers in de twintigste eeuw. In Leenders' onderzoek staan de boeren met hun christelijke organisaties, hun politieke vertegenwoordigers en hun bij tijde gespannen relatie met natuurbeschermers centraal. Van 1900 tot heden was deze relatie nadrukkelijk aan veranderingen onderhevig. Zo werkte de in 1905 opgerichte organisatie Natuurmonumenten in harmonie samen met de boeren, ook omdat ze nog nauwelijks in elkaars vaarwater zaten. De boerenorganisaties waren toen immers vooral gericht op de emancipatie van de boeren.

Zo zette pater Van den Elsen in de Brabantse Peel boerencoöperaties en boerenleenbanken (de voorlopers van de Rabobank) op en pater Roes engageerde zich voor de verbetering van het landbouwonderwijs. Het doel was toen vooral de arme boeren in de Peel een menswaardig bestaan te verschaffen door de landbouw efficiënter te organiseren.

Gerlacus van den Elsen O. Praem. (1835-1925) was een pater van de Abdij van Berne te Heeswijk-Dinther. Hij zette zich gedurende zijn leven in voor de noodlijdende Brabantse boeren, waardoor hij de bijnaam 'boerenapostel' heeft gekregen. Hij was mede-oprichter van de Rabobank en de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond.

Het christelijk concept 'rentmeesterschap' werd opgevat als de verplichting de woeste grond zoveel mogelijk in cultuur te brengen en de paters ondersteunden deze strategie. 'Natuur' was iets wat onder controle gebracht moest worden, wildernis werd steeds meer als onproductief gezien: "Every swing of the axes as a prayer to God". Een maximale opbrengst uit de aarde gold als een teken van beschaving, het tegendeel als armoedig rentmeesterschap. Natuurbeschermers streden in deze periode daarentegen voor de intrinsieke waarde van de natuur. Pas vanaf de jaren 1960 kwamen boerenorganisaties en natuurbeschermers tegenover elkaar te staan omdat toen pas duidelijk was geworden dat maximaal vruchtgebruik ook onherstelbare schade aan de Schepping betekende. 'Rentmeesterschap' kreeg een nieuwe, politieke lading. De spanning tussen boerenorganisaties en natuurbeschermers nam toe: beide claimden zeggenschap over de beperkt beschikbare grond. Maar de vraag stond nog open of er ook in de kringen van katholieke landbouwers al eerder oog was voor de natuur als schepping.

Beau heeft deze vraag beantwoord door het verzamelen van het benodigde bronmateriaal. Zij vulde een database waarin ze honderden bronnen rangschikte per categorie en de inhoud samenvatte. Ze voegde daar steeds het originele archiefstuk of literatuurfragment aan toe als bijlage. De resultaten vormden een helder verslag en een breed reservoir vol relevante archiefstukken. Beide hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de operationalisering van het grotere onderzoeksproject. Ze toonde aan dat er onder de opinievormers en opleiders van katholieke landbouwers inderdaad nog geen enkel teken was van zorg om het natuurbehoud. Daarmee leverde ze een belangrijke bijdrage aan het lopend onderzoek. ¶

Studenten opgelet

Ook het komende collegejaar (2020-2021) biedt het KDC twee betaalde stageplaatsen aan dankzij de Van Laarhoven-Schröder-financiering.

Interesse? Stuur een mail naar:
info@kdc.ru.nl